

Nr 284.

Av herr **Svensson** i Ljungskile m. fl., *angående viss ändring av gällande grunder för statsbidrag till folkhögskolorna.*

I samband med den svenska folkhögskolans 75-årsjubileum, som firades förra året, meddelade statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, att folkhögskolan på grund av sin fria särställning, som enligt hans mening borde bibehållas, undantagits från den nu arbetande skolutredningens utredningsområde. Denna bekräftelse å folkhögskolans fria karaktär mottogs av såväl de inom folkhögskolan arbetande som av allmänheten med stor tacksamhet. Undertecknade dela uppfattningen, att de möjligheter, som finnas kvar till frihet och variationer i vårt eljest så reglementerade skolväsen, böra omsorgsfullt bevaras.

Folkhögskolan har från begynnelsen på ett särskilt sätt varit den svenska medborgarskolan, och den har som sådan utövat ett starkt inflytande på vårt demokratiska liv. Någon förskjutning av folkhögskolans allmänna karaktär har icke heller skett i och med det att folkhögskolan under de senare årtiondena knutits närmare till de olika folkrörelserna. Tvärtom kan man säga, att folkhögskolan haft förmåga att på ett lämpligt sätt anpassa sig till en samhällsutveckling, i vilken folkrörelsernas organ kommit att spela en betydande roll. Detta gäller såväl de folkhögskolor, som äro mera ortsbetonade, som de skolor, vilka ha rikskaraktär och äro direkt anknutna till vissa folkrörelser.

Det är helt säkert av stort värde, att möjligheter till kontakt mellan folkhögskolan och folkrörelserna skapas i allt större utsträckning. En sådan kontakt kommer att bevara folkhögskolan från de risker, den kan löpa att förlora sin särkaraktär. Det behov, som gör sig gällande att få goda ledare i folkrörelserna, skulle förvisso genom vissa anordningar inom folkhögskolan kunna i någon mån tillfredsställas. Flera av folkhögskolorna ha redan sökt att med de möjligheter, som förefinnas inom folkhögskolans nuvarande ram, skapa ledarkurser.

Folkhögskolans vinterkurs har ju alltid varit den bärande kursen. Någon förändring av dess karaktär är icke påkallad. Däremot skulle en förändring av sommarkursen av olika skäl vara motiverad. Bristen på kvinnlig arbetskraft i hemmen och vid lantbruket har gjort att det varit svårare för folkhögskolorna att få tillräckligt antal lärjungar i sommarkurserna. Dessutom inverkar det förhållandet, att folkhögskolornas vinterkurser i allt större ut-

sträckning öppnats även för kvinnliga elever, vilket gjort, att flickorna föredragit vinterkurserna såsom mera givande. I en utredning, som på Kungl. Maj:ts uppdrag verkställdes av skolöverstyrelsen 1938, framfördes därför ett förslag, att folkhögskolorna skulle medgivas rätt att med sina lärarkrafter anordna kortare folkbildningskurser, som finge inräknas i lärarnas arbetstid. Dessa kurser skulle pågå antingen 4 eller 8 veckor. Beträffande kursinnehåll och anordningar skulle stor frihet lämnas skolorna, så att nya uppslag kunde prövas och anpassning ske efter lokala förhållanden och önskemål. Skolöverstyrelsen tänkte sig möjligheten av att ordna dessa kurser som ett slags fortbildningskurser för förutvarande elever eller som speciellt hembygdsbetonade kurser. Det är oss bekant, att flera folkhögskolor utan anlitande av statsbidrag ordnat kompletteringskurser till vinterkurserna, så att vinterkursen givit en allmän teoretisk underbyggnad för en mera specialiserad »efterkurs», som följt omedelbart på vinterkursen. Här är enligt vår uppfattning ett uppslag lämnat för lämpliga ledarkurser, som omfatta dels en kurs i allmänbildande ämnen, dels en mera specialiserad kurs i anslutning till de krav, som kunna ställas på ledare i folkrörelsernas lokala organisationer.

Enligt vår mening skulle det ha ett stort värde, om folkhögskolorna skulle kunna beredas tillfälle att som alternativ till sommarkursen för flickor ordna dels sådana kompletteringskurser på 4 eller 8 veckor, dels fortbildningskurser för förutvarande elever. Men vi anse också, att folkhögskolan dessutom under sommaren borde äga rätt att ordna med kortare kurser på exempelvis tvenne veckor, där olika folkrörelser speciella önskemål skulle kunna tillgodoses. Dessa kurser skulle av skolan kunna ordnas i samarbete med resp. folkrörelser. Vi tänka då närmast på de ideella, ekonomiska och fackliga rörelserna samt de politiska partiernas studieförbund.

De ordinarie lärarna samt de vid folkhögskolan anställda timlärarna i övningsämnen, ex. gymnastik och sång, skulle äga rätt att tillgodogöra sig tjänstgöring även vid kurser av denna karaktär. De finge då arbetsuppgifter, som gjorde, att deras löneförmåner icke minskades, om sommarkursen för flickor slopades och ovan nämnda kompletterings- och fortbildningskurser samt smärre kurser av mera speciell karaktär anordnades. Enligt nuvarande författning skall en sommarkurs pågå minst 13 veckor, för att författningens enligt understöd skall utgå. Om en folkhögskola skulle vilja som alternativ till en sådan sommarkurs anordna sådana kortare fristående kurser, borde antalet undervisningsveckor minskas till allra högst 12. Smärre kurser föra nämligen med sig krav på någon dags uppehåll emellan de olika kurserna. Lärarna borde också äga rätt att som timtjänstgöring tillgodoräkna sig praktiska uppgifter, som de skulle ha att utföra i samband med sådana kurser.

Det skulle också kunna tänkas, att en folkhögskola inte helt slopade sommarkursen utan hade tillfälle att anordna sådana kortare kurser parallellt med denna med samma rätt för lärarna att tillgodoräkna sig tjänstgöringen vid dessa kortare kurser.

Kursplaner borde för varje särskild kurs vara godkända av skolöverstyrelsen. Så borde även vara fallet med de kurser, som anordnas i samarbete mellan folkhögskolan och någon av folkrörelsernas organisationer, under förutsättning att lärarnas tjänstgöring vid dessa kurser skulle räknas som tjänstgöring vid folkhögskola.

Skolöverstyrelsen konstaterar i sin ovan nämnda utredning år 1938: »Att möjligheten att årligen i olika delar av landet under så sakkunnig och erfaren ledning, som här skulle bliva fallet, få till stånd folkbildningskurser av antydd läggning skulle innebära ett berikande av vårt folkbildningsarbete, synes överstyrelsen ligga i öppen dag. I mån som en längre årlig semester införes för allt större medborgargrupper, torde det bliva allt lättare att vinna deltagare i sådana allmänna medborgarkurser.» Vår uppfattning är densamma. Uppskattningen av de s. k. folkbildningskurserna har riksdagen påmint om gång efter annan, och statsmakterna ha tagit hänsyn till det intresse, som visat sig för dessa kurser, och beviljat högre anslag för desamma. Dessa kortare kurser, som ovan skisserats, kunna ju få samma karaktär som dessa folkbildningskurser. Det skulle även kunna tänkas, att de ibland kunde förläggas utom skolan.

Till folkhögskolans sommarkurser utgå till eleverna stipendier med högst 45 kronor pr månad. Vi förutsätta, att denna förmån också skulle tillfalla elever i kortare kurser, varvid dock en begränsning vore lämplig så att endast de, som besöka kurs på minst fyra veckor, vore stipendieberättigade.

En anordning sådan som den ovan skisserade skulle icke medföra några högre kostnader för statsverket, då anslagen till dessa alternativa kurser skulle bliva desamma som till den vanliga sommarkursen. Däremot kunde kanske en minskning av utgifterna beräknas i fråga om stipendierna.

Med stöd av vad ovan anförts få vi därför hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t måtte utfärda sådana bestämmelser angående statsanslag till folkhögskolorna att dessa få rätt att parallellt med de s. k. sommarkurserna eller i stället för dessa anordna kortare fristående kurser av mera speciell karaktär enligt de grunder, som i denna motion angivits.

Stockholm den 21 januari 1944.

Wald. Svensson.

O. E. Sandberg.

Gust. Mosesson.

Joh. Nilson
i Eskilstuna.

Carl Björling.

Gottfrid Fröderberg.

And. Stjärne.

Alfr. Nilsson
i Steneberg.

Rudolf Boman.

Andreas Nilsson
i Norrlängträsk.

Kerstin Hesselgren.

Hanna Rydh Munck af Rosenschöld.